

Adresseliste for Skamstrup Møllelaugs bestyrelse

- Formand:** John Christensen, Grydebjergvej 9, Skamstrup
4440 Mørkøv, Tel. 59 27 53 29
- Næstformand:** Hanne Bach, Nørreskovvej 1
4440 Mørkøv, Tel. 59 27 53 07
- Kasserer:** Ruth Christensen, Grydebjergvej 9, Skamstrup
4440 Mørkøv, Tel. 59 27 53 29
- Sekretær:** Gitte Husballe, Skamstrupvej 30, Skamstrup
4440 Mørkøv, Tel. 59 27 53 91
- Øvrige Med-
lemmer:** Bent Larsen, Lindholtvej 9, Lindholt
4440 Mørkøv, Tel. 59 27 54 27
Henry Bisgaard, Svalevej 2,
4440 Mørkøv, Tel. 59 27 57 86
Poul Pedersen, Teglværksvej 23,
4450 Jyderup, Tel. 59 27 71 78

*"Ekstra-Vingesuset" udgives af Skamstrup Møllelaug.
Redaktører: Bertel Lindholm -Andersen, Hanne Bach*

Støt istandsættelsen og bevarelsen af Skamstrup Mølle.
Gør brug af møllelaugets postgirokonto

087 2415

Vi siger tak til alle, som støtter projektet. Det være sig bidragydere, møllevenner, medlemmer, sponsorer, annoncører- kort sagt alle, som med en hjælpende hånd, med positive tilkendegivelser eller økonomisk er med til at bevare Skamstrup Mølle.

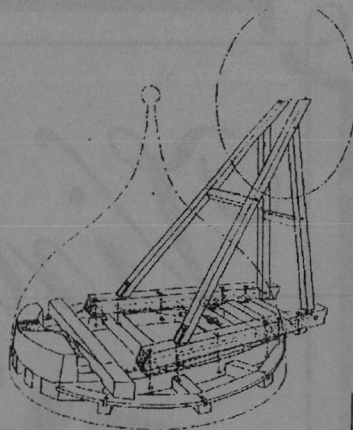
X-tra udgave September 1998

Vingesuset Ekstra

Udgivet af: Skamstrup møllelaug

Med "Vingesuset-EKSTRA" vil vi i bestyrelsen gerne markere en stor dag i såvel møllens som møllelaugets historie: Dagen, hvor den nye møllehat bliver sat på! Det er en stor dag – tænk blot på, at den gamle hat fik lov at sidde i 120 år.

Ønsket om møllens restaurering blev modtaget med blandede følelser – det havde jo tidligere været forsøgt at finde en mulighed for at sætte møllen i stand.

I avisudklip fra 60- og 70-erne står, at såvel kommunen som beboerne i Skamstrup ønskede at iværksætte en renovering. Sagen var oppe at vende på kommunalbestyrelsesmøder, der blev holdt borgermøder og arbejdet hårdt på forsøget, men først i 1992 blev Skamstrup Møllelaug en realitet.

Og denne gang lykkedes det: Renovering blev påbegyndt og nu er endnu et mål nået og som det fremgår andetsteds i dette blad, er det gået i raskt tempo.

Når et mål er nået, står et nyt – næsten – altid og vinker forude og sådan er det også for Møllelauget. Vi har nemlig en drøm om et par vinger og Men herom senere.

Fra bestyrelsen skal lyde en særlig tak til Bertel Lindholm-Andersen, Skamstrup, for arbejdet med at indsamle oplysninger og nedfælde disse tillige med sine egne erindringer.

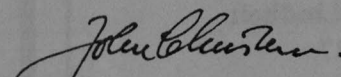
Vi håber, at læserne må have fornøjelse af dette "Vingesus-EKSTRA".

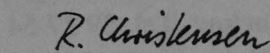
4.september 1998: Møllenhatten er færdig og sættes på sin plads.

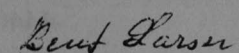
5.september 1998: Vi fester!

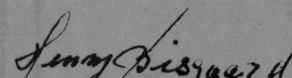
Så vidt store som små mærkedage og begivenheder i de første 6 år. Vi vil huske dem som gode oplevelser, men særligt som resultatet af manges indsats og hjælp – det være sig medlemmer, møllevenner, annoncører, sponsorer, møllebyggere, Tornved Kommune, private bidragydere og mange andre. TAK for indsatsen hidtil – håber vi kan fortsætte samarbejdet mange år endnu.

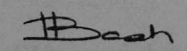
Med ønsket om god vind for fremtiden

John Christensen

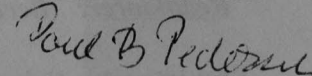

Ruth Christensen

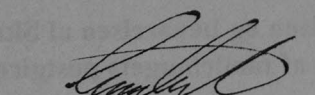

Bent Larsen

Henry Bisgaard

Hanne Bach

Poul B. Pedersen

Gitte Falster Husballe

Skamstrup Møllelaug

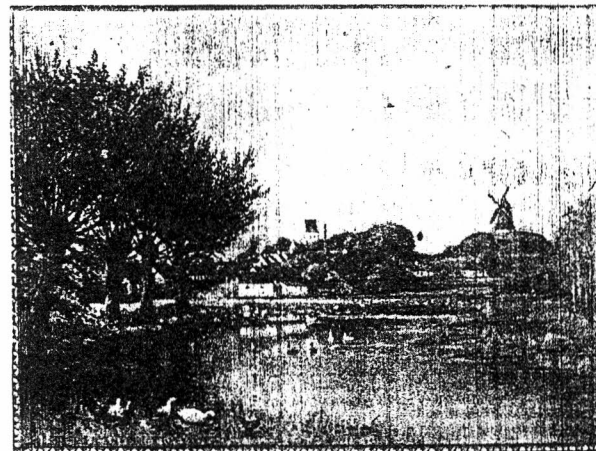
Mærkedage og begivenheder 1992 – 1998

- 18.juni 1992: Borgermøde om møllens fremtid
 17.september 1992: Stiftende generalforsamling
 26.september 1992: De gamle møllevinger og den gamle hat tages ned. Samme dag 1.gave af mange: 20.000 kr.
 7.oktober 1992: Ja fra Tornved Kommune til iværksættelse af beskæftigelsesprojekt på møllen.
 Oktober 1992: 1.nr. af laugets blad "Vingesuset"
 November 1992: 1.udgave af "Skamstrup Møllelin"
 13.december 1992: 1.julemarkedsdag af hidtil 12!
 Januar 1993: Restaurering af mølle påbegyndes.
 15.maj 1993: Stort forårsmarked i samarbejde med Skamstrup Landsbyforening.
 12.april 1994: Skamstrup Mølle overdrages formelt til Møllelauget. Skøde underskrives.
 24.maj 1994: Foreningsfest i anledning af ejerskiftet. Pris for møllen: 2 kr.
 17.september 1994: Den nye beklædning på møllekroppen står færdig.
 28.oktober 1994: 1.andespil af hidtil 4!
 11.december 1994: Møllenissen er vendt tilbage.
 6.maj 1995: Nyt stort forårsmarked sammen med Landsbyforeningen.
 1.august 1995: Arbejdet med den nye møllehat pågyndes.
 1.august 1996: Arbejdet med mølleprojektet overføres til produktionsskolen Saltoftevænge.
 December 1996: Hidtil største enkelt-donering: Fond kr. 25.000.
 9.juni 1997: Restaureringen af inventaret i møllen påbegyndes.

Fra Skamstrup Møllelaugs medlemsblad "Vingesuset", der udkom første gang den 1.oktober 1992, vil historien om Skamstrup mølle, "Lillemøllen"s restaurering være læserne bekendt.

I anledning af den næste, vigtige etape af møllens færdiggørelse: opsætning af den nye møllehat den 4.september 1998, kunne det være på sin plads for god ordens skyld at rekapitulere møllens historie i store træk, uden at trætte læserne med for mangfoldige detaljer i det store og omfattende arbejde, der foreløbig er udført af ihærdige hænder og under kyndig vejledning med et flot resultat, for at føre vel nok Danmarks højest – og vel uden overdrivelse – flottest beliggende mølle tilbage til ære og værdighed og sit oprindelige udseende efter stærkt forfald siden møllevingerne drejede for sidste gang i 1959.

Et historisk tilbageblik.....

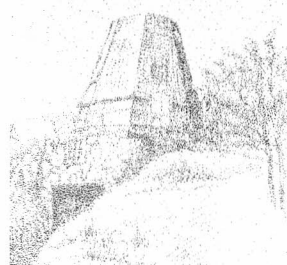
Dette gamle maleri af Kr. Nielsen viser en Skamstrup-idyl med møllen i baggrunden som et markant vartegn over byen.

"Gerrebjerg", som møllebakken er benævnt i gamle skrifter, er en 74 m. høj, ringformet jordvold, hvis oprindelse gennem tiderne naturligt nok har fået fantasien til at gå på vandring i og med, at den med sin

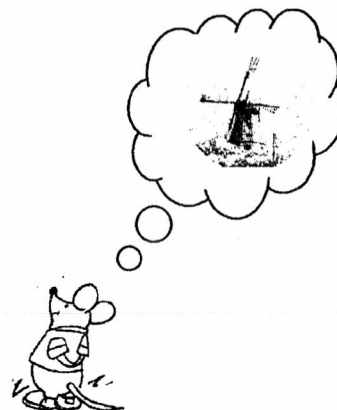
regelmæssige form næppe kan have sin oprindelse i en geologisk mærkværdighed, men må være skabt af menneskehænder til et bestemt formål. Flere teorier har i tidens løb været fremført, bl.a. af den historisk interesserede provst Henry Larsen her fra Skamstrup i "Tidsskrift for Holbæk Amt" fra 1920-erne. 2 muligheder har været nævnt, 1) at der kunne være tale om et forsvarsværk fra krigen mod svenskerne i 1658-60 (hvor vi mistede Skåne, Halland og Blekinge) eller 2) at volden skal være opført af marsken Stig Andersen Hviid (marsk Stig) under dennes strid med kong Erik

Glipping i 1200-tallet. Marsk Stig har sandsynligvis ejet en større gård i det nærliggende 'Stigs Bjergby', deraf navnet, ligesom hans søster, Osa, var gift med lensmanden på Torbenfeldt. Det er og bliver gætterier men vi véd det ikke fra historiske kilder og der er aldrig meddelt om arkæologiske fund fra banken, der kan be- eller afkræfte dens evt. oprindelse eller brug. I Nationalmuseets arkiver findes en skitse af voldens udseende, udført af en student før møllen blev opført på stedet i 1872. På nævnte skitse er tegnet 2 mindre ringvolde med en 'tørgrav' imellem, altså på grund af højden ingen vold-grav med vand. Man kunne formode der har været en eller anden form for bygning indenfor disse grave, men i så fald synes det uforklarligt, at man i 1870-erne under opførelse af møllen og samtidig udgravning til vognennemkørsel ikke er stødt på murrester af nogen art. Gåden forbliver således uløst.

Lillemøllen (af typen:hollandsk vindmølle) som vi ser den i dag, særdeles højt- og vel beliggende for den 'livgivende' vind, blev bygget her i Skamstrup i 1872 efter oprindeligt at have stået på Birgittehøj, SV for Lindholtskoven siden 1854. Samtidig byggedes som skik var et bageri i nærheden, lige neden for Møllebakken mod Nord, der hvor Skamstrup mejeri fra 1926, siden Erik Johansens tømrer- & snedkervirksomhed ligger. Dette bageri brændte imidlertid i 1913, men kan ses på gamle fotos. Et nyt bageri blev derefter opført på grunden hvor Skamstrup Brødfabrik i dag ligger. Skamstrup har som bekendt foruden 'Lillemøllen' haft en konkurrent, 'Stormøllen' på Sørningevej, men det er en helt anden og lige så spændende historie. Men da flere gårde efterhånden fik egne kværne, var der ikke længere brug for 2 møller i Skamstrup, hvorfor 'Stormøllen' i 1939 blev købt af 'Lillemøllens' ejer og nedrevet. Som et kuriosum kan nævnes, at fundamentstenene fra 'Stormøllen' blev anvendt ved bygningen af Teknisk skole i Mørkøv (lige overfor den nuværende Brugsen) samt, at 2 vinger fra 'Stormøllen'- efter en stormskade i 1910 - blev anbragt på 'Lillemøllen' således, at denne siden havde 2 sejlbesatte, og 2 jalousibesatte (klapper)- vinger, hvilket var ret så usædvanligt. Under og lige efter 1.verdenskrig havde 'Lillemøllen' et samarbejde

*Facts – men
også drømme
om fremtiden*

September 1998:

Forarbejdning af nye vinger påbegyndes.

Den første melkværn er klar til installation.

De kendte aktiviteter fortsætter som hidtil.

Sommeren 1999:

Vingerne bliver sat på – møllen kan atter male mel!

1999:

Fortsat etablering af diverse øvrige møllefunktioner.

Etablering af samarbejde med Torbenfeldt Smedemuseum og Bjerby Hestevogsmuseum.

*Etablering af toiletbygning m.m.
Etablering af museum og arkiv i møllen.*

Udstillinger af diverse art i samarbejdet med....??

by, der henfører til fordums virkestrang: forretningsliv, håndværk, mejeri, skoler, Sportsliv, kulturelle arrangementer o.s.v. deler Skamstrup desværre skæbne med andre landsbysamfund, og med den fordums smukke mølle på en så fremtrædende plads, synlig langt borte fra, kunne man let føle det forstemmende at komme hertil, skønt vor omegn rummer så herlige naturomgivelser og oser af gammel historie.

Min far, V.K.Andersen forsøgte i det små at etablere interesse for en renovering af møllen, men dels mødte han ingen større forståelse for tanken, dels var det et alt for stort projekt at påbegynde endsige fuldføre alene. Møllen så ud som fortabt, indtil nye folk kom til og heldigvis for eftertiden tog fat med lyst og energi, for i hvert fald at forsøge dels at føre møllen tilbage til dens oprindelige udseende – måske endda få nye vinger til at dreje for vinden og atter kværne korn, så vore efterkommere ved selvsyn kan få et godt indtryk af gammel møllerskik og nyde synet heroppe på møllebakken. Man kan kun sige en stor og oprigtig TAK til Bestyrelsen i Skamstrup Møllelaug og alle flittige hænder og initiativer, ingen nævnt, ingen glemt, der indtil nu har gjort det så fremragende, at man nu kan se frem til at få 2.etape fuldført: opsætningen af den nye møllehat den 5.september 1998. Og i mellemtiden kan vi beboere og besøgende i byen så glæde os til en dag i en ikke alt for fjern fremtid og de økonomiske midler tillader det, hvor vi atter kan nyde synet af møllevingerne for fulde omdrejninger og igen høre vindens susen i sejlene.

Skamstrup i august 1998.
Bertel Lindholm-Andersen
Grydebjergvej 34
Skamstrup – 4440 Mørkøv.

med vandmøllerne ved Kongens Møller. I vindstille perioder kørte 'Lillemøllen' rug til disse vandmøller, da møllen her ikke kunne skaffe petroleum til hjælpemotoren. Til gengæld kørte 'Kongens vandmøller' korn til Skamstrup, når vandløbene frøs til is i hårde vintre.

Efter forordning af kong Christian V var det fra året 1684 tilladt mølleren at tage et 'strøget' mål af hver skæppe malet korn til sig selv. Det maledes korn skulle nemlig fortoldes efter vægt og det vides, at en møller her havde fundet på at fylde foderkridt i sækken således, at vægten passede!

For god ordens skyld kan følgende oplyses om ejerforholdet/driften:

1872 – 1880 ejes og drives møllen af gdr. Jens Peter Jensen

1880 – 1902 er møllen bortforpagtet

1902 – 1927 ejes og drives møllen af gdr. Oluf Jensen

1927 – 1951 er møllen forpagtet af møller Emil Rasmussen

1951 – 1953 er møllen forpagtet af Jacob A.Bay, der moderniserede møllen med selvkrojer og selvsvikker, der var en stor lettelse i det daglige arbejde

1953 – 1959 er møllen forpagtet af møller Ernst Christensen for endelig i 1960-erne at være udlejet til en hollænder som beboelse i nogle år, hvilket gik hårdt ud over møllens indre.

Omkring 1918 – 20 arbejdede en møllersvend, Christian Frederiksen på møllen. Han beretter i bladet "Jul i Kalundborg", 1975, at det var den bedste mølle han havde arbejdet med og fortæller: "En nat jeg arbejdede i møllen (man arbejdede også om natten, hvis der var vind) kom ejeren, Oluf Jensen op i møllen, hvor han ellers kom sjældent. Han var på vej hjem fra et møde og ville se, hvad jeg lavede. "Nå" sagde han, "det ser ud til du har nok at bestille". "Ja", svarede jeg, "jeg er jo nødt til at arbejde, når det kun blæser om natten", hvorefter Oluf Jensen sagde: "Du fortjener at få noget mere for dit arbejde. Du skal have 20 kr. mere om måneden, hvis du er tilfreds med det". Og det var jeg godt tilfreds med – jeg havde i øvrigt ikke klaget over lønnen".

Medlem af Møllelaugets bestyrelse, Bent Larsens far, Hans Peter Larsen, Lindholt, arbejde i mange år som afløser på møllen foruden, at han 'bildede' kværne, d.v.s. udhuggede slidte riller i kværnstenene for de mindre landbrug, der med tiden selv anskaffede sig en mindre kværn således, at de undgik den ofte lange vej til møllen i Skamstrup, dels ikke havde det store behov for formaling af større enheder.

Adkomstvejen til møllen gik forhen ad 'Møllevejen', forbi Skamstrup Brødfabrik hvorfra den slyngede sig – man kunne næsten fristes til at sige 'romantisk' – op ad den vestlige side, rundt om møllebakken mod syd for at anvende indkørslen under møllebygningen mod øst, så allerede dengang var der altså uskrevne regler for trafikken til og fra møllen. Om vinteren var det til stor fornøjelse for byens dengang mange børn at få lov at spænde slæderne efter hestekøretøjerne, når man efter endt slædetur atter skulle opad til en ny, hurtig nedtur ad den korte og stejle møllebakke.

Helt frem til 1930-erne var der ikke elektrisk lys i møllen, så det har været en dunkel arbejdsplads – ikke mindst om natten. Stearinlys måtte ikke anvendes af hensyn til brandfaren, så man anvendte petroleumslamper eller Flaggermuslygter, der var en stormsikker olielampe opkaldt efter fabrikens påstemplede varemærke. Det var i øvrigt samme slags man benyttede på

begge sider af hestetrukne køretøjer og adskillige af disse antikviteter vil være de fleste bekendt og forhandles i dag til høje priser. Men det er også en helt anden historie.

Når bønderne var ankommet til møllen, ringede man 'op' til mølleren ved at hive i en klokkestreng, hvorefter en lem blev åbnet i loftet, kommunikation til mølleren etableret og et reb med en krog

blev hejst ned til at slå om sækkene. Det kunne ske en enkelt gang, hvis man kendte mølleren godt, at man som barn kunne få lov at sidde overskrævs på en sæk, hvis denne kun skulle op til første etage. Jeg har selv prøvet det et par gange og det føltes både spændende og lidt risikabelt, hvilket man naturligvis ikke fortalte når man kom hjem til sine forældre! Spændende var det også at se sæk efter sæk blive hejst til vejrs og blive mindre og mindre højt deroppe under møllehatten og spændt håbe på, at løkken om sækkene nu også var anbragt forsvarligt så man ikke fik en faldende sæk i hovedet! Og da møllen var i drift, var der heller ingen rækværk som nu på dækslerne mod øst og vest over hhvs. ind- og udkørsel, så børn var naturligvis ikke altid velkomne på 'omgangen', som vi kaldte den, – færdsel skete helt på eget ansvar og mølleren kunne naturligvis ikke holde øje med evt. nysgerrige, der både af 'besøgende' og mølleren selv kom op til selve møllen ved simpelthen at klatre op ad skråningen. Fra nævnte dæksler var der som nu langt ned, men så vidt vides er der i tidens løb ikke sket faldulykker herfra. En anden risiko var i høj grad møllevingerne, når de i stærk blæst 'gik for fulde omdrejninger', hvilket gav et kraftigt sug, når de passerede tæt ved én. Men også her er heldigvis ingen blevet ramt i modsætning til på foromtalt 'Stormøllen', hvor en lille 2 års dreng i 1914 blev ramt og dræbt af møllevingerne, da han blev kastet ud på marken ved Sørningevej.

Efterskrift

Siden møllevingerne standsede i 1959 henslæbte møllen en kummerlig tilværelse og fremstod set udefra mere og mere som et 'vrag' ingen følte trang til at gå i gang med at få repareret, for dels var den i praksis overflødig, dels ønskede ingen at tage initiativer til en restaurering for ejerforholdet ændredes. Som så meget andet i vor